

ห้องสมุดเรือนจำอำเภอธัญบุรี : มิติใหม่ของกรมราชทัณฑ์

สุเทพศรี เมืองเจริญ*

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังประสบกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาเด็กวัยรุ่น ปัญหาสังคมดังกล่าวเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ ผู้กระทำความผิดต้องถูกจับกุมคุมขังเรือนจำ/ทัณฑสถานทุกแห่งทั่วประเทศมีผู้ต้องขังเกินอัตราที่รับได้ ก่อให้เกิดปัญหาตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง ปัญหาการควบคุมดูแลความเรียบร้อยของเจ้าหน้าที่ เรือนจำอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ได้ประสบปัญหาในลักษณะดังกล่าว ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ต้องโทษในคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และอยู่ในวัยที่ต้องพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งในด้านความรู้ พัฒนาจิตใจ แก่ไข และพัฒนาพฤติกรรม ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดแผนทิศทางการราชทัณฑ์ ฉบับที่ 2 (2546-2550) นโยบายเน้นหนักของกรมราชทัณฑ์ ประจำปี 2546 ได้เน้นย้ำให้หน่วยราชการในสังกัดถือปฏิบัติที่สำคัญประการหนึ่ง คือการส่งเสริมการศึกษาทุกระดับ การพัฒนาจิตใจในรูปแบบต่างๆ และการฝึกวิชาชีพ อีกระยะแก่ผู้ต้องขังเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

เรือนจำอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดย นายอารีย์ เฉลยสุข ผู้บัญชาการเรือนจำ และ นายรังสรรค์ เมืองเจริญ หัวหน้าฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์ ถือปฏิบัติตามนโยบายกรมฯ โดยเขียน

โครงการเสนอและได้รับอนุมัติจากกรมราชทัณฑ์ ให้ดำเนินการ จำนวน 2 โครงการ คือ โครงการฟ้าใส ใจสว่าง สร้างชีวิตใหม่ ตามรอยพระยุคลบาท และโครงการจัดตั้งห้องสมุดเรือนจำอำเภอธัญบุรี เพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ 4 รอบ (48 พรรษา) วันที่ 2 เมษายน 2546 วัตถุประสงค์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องขังและบุคคลภายนอก ได้มีแหล่งศึกษาค้นคว้าความรู้ ความเพลิดเพลิน ฝึกวิชาชีพ และพัฒนาจิตใจจากการอ่านหนังสือ

โครงการดังกล่าว ได้ทำพิธีเปิด โดย อธิบดีกรมราชทัณฑ์ นายขวัญชัย วัฒนวงศ์ เป็นประธาน เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2546 เรือนจำอำเภอธัญบุรี ได้ทำการปรับปรุงอาคารห้องสมุดเสร็จเรียบร้อยภายในเวลา 1 เดือน เนื่องจากทางเรือนจำอำเภอธัญบุรียังไม่มีบรรณารักษ์ จึงได้ขอความอนุเคราะห์ไปยังคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่งบรรณารักษ์ไปช่วยดำเนินการจัดระบบและบริหารงานห้องสมุด ผู้เขียน ได้มีโอกาสไปช่วยดำเนินการจัดระบบ บริหารงานห้องสมุด และฝึกอบรมผู้ต้องขังช่วยงานห้องสมุดเรือนจำอำเภอธัญบุรี ตั้งแต่วันที่ 21 มีนาคม 2546 จนถึงปัจจุบัน

* บรรณารักษ์ ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายละเอียดห้องสมุดเรือนจำอำเภอธัญบุรี มีดังนี้

1. **โครงสร้างอาคาร** เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก สร้างเป็นเอกเทศ เป็นอาคาร 2 ชั้น มีขนาดกว้าง 5 เมตร ยาว 27 เมตร รวมทั้งหมด 270 ตารางเมตร มีที่นั่งอ่านหนังสือจำนวน 35 ที่นั่ง เริ่มก่อสร้างเมื่อเดือนมีนาคม 2546 และเสร็จเรียบร้อยในเดือน เมษายน 2546

ห้องสมุดชั้นล่าง จัดเป็นมุมเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยจัดนิทรรศการโครงการสวนพระองค์ และนิทรรศการพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประกอบด้วย

- พระฉายาลักษณ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมจัดโต๊ะประดับพานพุ่ม
- บอร์ดนิทรรศการสวนพระองค์
- ตู้แสดงพระราชนิพนธ์ ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- ชั้นวางวารสารใหม่ ที่แขวนหนังสือพิมพ์รายวัน ตู้อัลบั้ม ตู้อุทยาน ตู้อัลบั้ม ตู้อัลบั้ม ตู้อัลบั้ม
- บอร์ดประชาสัมพันธ์ ตู้จัดนิทรรศการหนังสือใหม่
- ที่นั่งอ่านหนังสือพิมพ์
- คอมพิวเตอร์ สำหรับค้นข้อมูล
- เคาน์เตอร์ จ่าย-รับ
- โต๊ะทำงานเจ้าหน้าที่

ห้องสมุดชั้นบน ประกอบด้วย

- ชั้นวางหนังสือ
- ชั้นวางวารสารฉบับย้อนหลัง
- โต๊ะนั่งอ่านหนังสือ
- โต๊ะเจ้าหน้าที่ ช่อม-เย็บเล่มหนังสือ

- โต๊ะเจ้าหน้าที่ ทำงานจัดหมวดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือ วารสาร จุลสาร และกฤตภาค
- ห้องโสตทัศนศึกษา

2. **ระบบการจัดหมวดหมู่** ใช้การจัดหมู่ระบบทศนิยมของดิวอี้ (Dewey Decimal Classification) และได้รับความอนุเคราะห์จากสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุญาตให้ใช้โปรแกรม CDS/ISIS ในการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด

3. **ทรัพยากรสารสนเทศ** ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดเรือนจำอำเภอธัญบุรี จัดหาโดย

- จากการจัดซื้อโดยเงินงบประมาณของเรือนจำ
- จากการรับบริจาคจากสำนักพิมพ์ สถาบันต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ดำเนินการ

เนื่องจากห้องสมุดเรือนจำอำเภอธัญบุรี เป็นห้องสมุดเฉพาะ จึงมีทรัพยากรสารสนเทศไม่ครบทุกสาขาวิชา ซึ่งจัดหามาได้เท่าที่มีงบประมาณ เช่น พจนานุกรม-สารานุกรม หนังสือเกี่ยวกับกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม การราชทัณฑ์ พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แบบเรียนระดับมัธยมศึกษา หนังสือเกี่ยวกับวิชาชีพ เทคโนโลยี วิชาการทั่วไป ประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยว สารคดี และบันเทิง นอกจากนี้ยังมีวารสาร นิตยสาร จุลสาร กฤตภาค เพื่อให้เจ้าหน้าที่ ผู้ต้องขัง และบุคคลภายนอกได้ใช้บริการ รายละเอียดดังนี้

- หนังสือภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 10,000 เล่ม
- วารสาร และนิตยสาร 80 ชื่อ
- หนังสือพิมพ์รายวัน 7 ฉบับ/วัน

- จุลสาร 150 เล่ม
- กฤตภาค 100 เรื่อง
- โสדתศนวัสดุ 20 เรื่อง
- ห้องสมุดเคลื่อนที่ เรือนจำได้จัดรถเข็นหนังสือ วารสาร นิตยสาร เคลื่อนที่ให้บริการแก่ผู้ต้องขังที่ไม่สามารถออกมาใช้บริการในห้องสมุดได้

4. วัสดุ ครุภัณฑ์ จัดหาโดย

- ได้รับบริจาค จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จัดซื้อจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
- จัดทำโดยผู้ต้องขังเรือนจำอำเภอธัญบุรี

5. การบริหารงาน

บุคลากร มีจำนวน 7 คน รับผิดชอบดังนี้

- หัวหน้าฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์ ทำหน้าที่รับผิดชอบแทนบรรณารักษ์
- เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ระดับ 1 ทำหน้าที่รับผิดชอบควบคุมดูแลห้องสมุด
- ผู้ต้องขังช่วยงานห้องสมุด จำนวน 5 คน

การบริหารงาน แบ่งออกเป็น 5 งาน ได้แก่

1. งานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ
2. งานจัดหมวดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ
3. งานวารสาร จุลสาร กฤตภาค
4. งานเทคนิค
5. งานบริการและประชาสัมพันธ์

6. การบริการ

- สมาชิกห้องสมุด เปิดให้ลงทะเบียนสมาชิกห้องสมุดวันที่ 1 พฤษภาคม 2546 ปัจจุบันมีสมาชิก 600 คน
- ระเบียบการยืม ยืมได้ครั้งละ 3 เล่ม ระยะเวลา 3 วัน

- เจ้าหน้าที่เรือนจำอนุญาตให้เข้าใช้ห้องสมุด วันจันทร์ - วันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 8.30 น. - 14.00 น.

- ผู้ต้องขังชาย อนุญาตให้เข้าใช้ห้องสมุด วันจันทร์ - วันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 8.30 น. - 11.30 น. (เว้นวันพุธ)

- ผู้ต้องขังหญิง อนุญาตให้เข้าใช้ห้องสมุด วันจันทร์ - วันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 12.00 น. - 13.00 น.

- บุคคลภายนอก ไม่นุญาตให้ยืม ให้ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น เฉพาะวันพุธ เวลา 8.30 น. - 14.00 น.

7. ระเบียบและข้อบังคับในการเข้าใช้ห้องสมุด

- แต่งกายสุภาพ
- ห้ามสูบบุหรี่ หรือนำอาหาร เครื่องดื่มทุกชนิด เข้ามาในห้องสมุด
- ห้ามนำหนังสือ เอกสาร ทุกชนิด ออกนอกห้องสมุด ก่อนได้รับอนุญาต
- ห้ามตัด ฉีก หนังสือ วารสาร หรือทำให้เสียหายจากเดิมโดยเด็ดขาด
- ห้ามส่งเสียงดัง หรือทำการรบกวนผู้อื่น
- ไม่นำงานอื่นๆ มาทำในห้องสมุด
- เมื่ออ่านหนังสือเสร็จแล้ว โปรดวางหนังสือไว้ในที่ที่จัดไว้ให้
- เมื่อลุกจากเก้าอี้แล้ว กรุณาเลื่อนเก้าอี้ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย

ห้องสมุดเรือนจำอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ถือเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญยิ่งของเรือนจำ ผู้ต้องขังชาย-หญิงได้มีโอกาสใช้บริการ ยืม-คืนหนังสือ เป็นสถานที่ฝึกอบรมวิชาชีพ เช่น ฝึกวิธีการซ่อม-การเย็บเล่มหนังสือ วารสาร และเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของผู้ต้องขัง มีสมาชิกใช้บริการ

ประมาณ 90 คน/วัน ห้องสมุดเรือนจำอำเภอ ัญบุรี เป็นห้องสมุดที่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ให้บริการฝึกอบรมผู้ต้องขังระหว่างเรือนจำเกี่ยวกับ งานห้องสมุด มินิสิต - นักศึกษา ข้าราชการ เข้าเยี่ยมชมศึกษา ดูงานเป็นจำนวนมาก ได้แก่ นิสิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ และข้าราชการในสังกัดกรม ราชทัณฑ์

เรือนจำ ในอดีตนั้นถือเป็นแดนสนธยาที่ไม่มี ใครอยากเข้าไปเกี่ยวข้องโดยไม่จำเป็น แต่ปัจจุบันนี้

เป็นยุคโลกาภิวัตน์ สังคมได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลง ไปในทางที่ดี ในฐานะที่มนุษย์เราจะต้องอยู่ร่วม สังคมเดียวกัน จำเป็นต้องร่วมแรงร่วมใจกันแก้ไข ปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤตินิสัย และยกระดับผู้ ต้องขังให้มีคุณภาพ เพื่อคืนคนดีสู่สังคม การจัดตั้ง ห้องสมุดเรือนจำอำเภอัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จึงถือเป็นมิติใหม่ของกรมราชทัณฑ์ (สมเด็จพระ- เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับสั่ง จะเสด็จเป็นองค์ประธานเปิดห้องสมุดเรือนจำ อำเภอัญบุรี ในวันที่ 15 ตุลาคม 2546)

เอกสารอ้างอิง

กองบรรณาธิการ (เรียบเรียง) “สาระต้องรู้” วารสารราชทัณฑ์. 50, 3 (2545) : 40-41.

“โครงการจัดตั้งห้องสมุดเรือนจำอำเภอัญบุรี เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”. เรือนจำอำเภอัญบุรี : ฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์, 2546. (เอกสารอัดสำเนา)

“โครงการฟ้าใส ใจสว่าง สร้างชีวิตใหม่ ตามรอยพระยุคลบาท”. เรือนจำอำเภอัญบุรี : ฝ่ายควบคุมและ รักษาการณ์, 2546. (เอกสารอัดสำเนา)

รายงานความคืบหน้าการดำเนินการ หอสมุดรวมใจถวายพระพร เรือนจำอำเภอัญบุรี. เรือนจำอำเภอ ัญบุรี : ฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์, 2546.

สถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์. “แผนทิศทางการราชทัณฑ์ ฉบับที่ 2 (2546-2550)”. วารสารราชทัณฑ์. 50, 3 (2545) : 35-39.